

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ

> Γενικά:

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί προσδιορίζουν κυρίως ρήματα και δευτερευόντως επιρρήματα, ονόματα και αντωνυμίες. Εκφέρονται μονολεκτικά ή περιφραστικά και δηλώνουν τόπο, χρόνο, ποσό, τρόπο, μέσο ή όργανο, συνοδεία, αιτία, σκοπό, αναφορά, αποτέλεσμα, εναντίωση ή παραχώρηση, προϋπόθεση ή όρο κ.α.

Ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί λειτουργούν:

- ✓ Τα επιρρήματα: καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί.
- ✓ Οι πλάγιες πτώσεις:
- ✓ Τα προθετικά σύνολα: εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί.
- ✓ Το επιρρηματικό και το προληπτικό κατηγορούμενο.
- ✓ Το απαρέμφατο της αναφοράς και το απαρέμφατο του σκοπού ή του αποτελέσματος.
- ✓ Οι επιρρηματικές μετοχές.
- ✓ Οι επιρρηματικές προτάσεις.

> Σε γενική

- ✓ Γενική του χρόνου:

Χρησιμοποιείται κυρίως η γενική ονομάτων που φανερώνουν φυσική υποδιαίρεση χρόνου και μεταφράζεται «κατά τη διάρκεια...», όπως: *θέρους, χειμῶνος, χρόνου* κ.ά.

π.χ. *Ἐφυλάττοντο ἱκανοῖς φύλαξι νυκτός τε καὶ ἡμέρας.*

- ✓ Γενική της αιτίας:

Συνήθως εξαρτάται από ρήματα α) ψυχικού πάθους: *ἄγαμαι* (θαυμάζω), *εὐδαιμονίζω*, *ἡδομαι*, *θαυμάζω*, *οἰκτίρω* (λυπάμαι), *ὀργίζομαι*, κ.ά.

β) Ρήματα δικανικά: *αἰτιῶμαι* (κατηγορῶ), *καταγιγνώσκω*, *κατηγορῶ*, *φεύγω* (κατηγορούμαι) κ.ά. Με τα ρήματα αυτά η γενική της αιτίας δηλώνει το έγκλημα για το οποίο κάποιος κατηγορείται ή δικάζεται (ονομάζεται και *γενική του εγκλήματος*).

π.χ. *Ἀσεβείας φεύγω ὑπὸ Μελήτου.*

- ✓ Γενική της αξίας ή του ποσού:

Προσδιορίζει ρήματα που δηλώνουν αγορά ή πώληση, όπως: *ἀγοράζω*, *ἀνταλλάσσω*, *πιπράσκω* (πουλώ), *πωλῶ*, *τιμῶ* (ορίζω ως τιμή), *ὠνοῦμαι* (αγοράζω) κ.ά.

π.χ. *Μείζονος αὐτὰ τιμῶνται.*

- ✓ Γενική της ποινής ή του τιμήματος:

Προσδιορίζει ρήματα καταδικαστικά όπως: *τιμῶμαι* (προτείνω ως ποινή), *ὕπαγω* (καταγγέλλω για έγκλημα που τιμωρείται με), *καταγιγνώσκω*, *καταψηφίζομαι* (καταδικάζω / καταδικάζομαι) κ.ά.

π.χ. *Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνήρ θανάτου.*

- ✓ Γενική του τόπου (σπαν.):

Η χρήση της είναι περιορισμένη: π.χ. *Θέτις ἀνεδύη ἄλος.*

- ✓ Γενική του σκοπού:

Είναι γενική έναρθρου απαρεμφάτου που εκφράζει το σκοπό της ενέργειας του ρηματικού τύπου που προσδιορίζει.

π.χ. *Ἐπεμψαν πρέσβεις τοῦ λαβεῖν τ' ἀνδράποδα.*

> Σε δοτική

- ✓ Δοτική της αιτίας

Δηλώνει την αιτία και προσδιορίζει ρήματα ψυχικού πάθους.

π.χ. *Χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασι.*

✓ Δοτική του τόπου

Εκφέρεται με: α) Δοτική τοπωνυμίων, όπως *Δελφοῖς, Ἐλευσίνοι, Ἴσθμοῖ, Μαραθῶνι*, κ.α. και δηλώνει *στάση σε τόπο*. β) Δοτικοφανή επιρρήματα, δηλαδή τη δοτική ονομάτων και δηλώνουν *στάση σε τόπο* ή *κίνηση διαμέσου ενός τόπου (διέλευση)*, όπως: *ἄλλη* (αλλού, από αλλού), *ἧ / ὄπη* (όπου, από όπου), *ταύτη* (εδώ, μέσα από αυτό το μέρος), *τῆδε* (σ'αυτό εδώ το μέρος) κ.ά.
π.χ. *Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη Μήδων πρὸς Ἀθηναίους.*

✓ Δοτική του χρόνου

Τέτοιες είναι οι δοτικές ονομάτων εορτών, (όπως *Ἐλευσινίοις, Παναθηναίοις*) και οι δοτικές ονομάτων που δηλώνουν χρόνο, όπως: *ἔτει, ἡμέρα, θέρει, μηνί, νυκτί, χρόνω, τῆ προτεραία, τῆ ὑστεραία*.
π.χ. *Τετάρτη δὲ ἡμέρα καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον.*

✓ Δοτική της συνοδείας

Προσδιορίζει κυρίως ρήματα που δηλώνουν κίνηση.
π.χ. *Ἐπορεύοντο τρισχιλίους ὀπλίταις.*

✓ Δοτική της αναφοράς

Συντάσσεται με ρήματα που δηλώνουν σύγκριση, διαφορά, υπεροχή και μεταφράζεται με τα «ως προς», «σε».
π.χ. *Ἐλένη καὶ τῷ γένει καὶ τῷ κάλλει πολὺ διήνεγκεν.*

✓ Δοτική του οργάνου ή του μέσου

Δηλώνει το όργανο, (κάτι υλικό) ή το μέσο (κάτι αφηρημένο, τη βοήθεια) με το οποίο γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.
π.χ. *Ἦν δὲ ὠκοδομημένον (τὸ τεῖχος) πλίνθοις* (Δοτική του οργάνου).
Αἱ μάχαι κρίνονται ταῖς ψυχαῖς (Δοτική του μέσου).

✓ Δοτική του τρόπου

Εκφέρεται με τα δοτικοφανή επιρρήματα τρόπου, όπως: *λόγω, ἔργω, δημοσίᾳ, σιγῇ, φύσει* κ.ά.
π.χ. *Οἱ δὲ βάρβαροι [...] πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προσέκειντο.*

✓ Δοτική του ποσού (του μέτρου ή της διαφοράς)

Συντάσσεται με επιρρήματα ή άλλες λέξεις που έχουν συγκριτική σημασία, όπως: *πολλῶ, ὀλίγω, τοσοῦτω* κ.ά.
π.χ. *Πολλῶ κρείττον ἔστιν ἐμφανῆς φίλος ἢ χρυσὸς ἀφανῆς.*

➤ Σε αιτιατική

✓ Αιτιατική της αναφοράς

Προσδιορίζει κυρίως ρήματα που σημαίνουν ομοιότητα ή διαφορά. Ως αιτιατικές της αναφοράς χρησιμοποιούνται οι παρακάτω λέξεις και εκφράζονται με τα «ως προς», «σε»: *τὸ γένος, τὸ μέγεθος, τὸ ἐπί σε* (= όσο εξαρτάται από σένα), *τὸ πάλαι, τὴν φύσιν* κ.ά.
π.χ. *Διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν.*

✓ Αιτιατική του χρόνου

Συνήθεις αιτιατικές του χρόνου είναι οι παρακάτω: *ἔτος, τὸ νῦν, τὸ πρῶτον, τὸ πάλαι, ἡμέραν* κ.ά.
π.χ. *Αἱ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσσονται.*

✓ Αιτιατική του τόπου

Ως αιτιατικές του τόπου χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα ουσιαστικά, όπως: *σταδίους, μακράν, πλοῦν, ὁδὸν* κ.ά. Δηλώνουν τοπική απόσταση/έκταση
π.χ. *Τὴν ἠδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν ἄξω σε.*

✓ Αιτιατική του τρόπου

Συνήθεις αιτιατικές του τρόπου είναι: *δίκην, δωρεάν, τὴν εὐθεϊαν, τρόπον τινὰ* κ.ά.
π.χ. *Τὸν αὐτὸν τρόπον ὑμεῖς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἰκεῖτε τὴν πόλιν.*

✓ Αιτιατική της αιτίας.

Προσδιορίζει ρήματα δικανικής σημασίας, ψυχικού πάθους ή άλλα των οποίων η ενέργεια χρειάζεται αιτιολόγηση. Οι μοναδικές αιτιατικές της αιτίας (χωρίς πρόθεση) είναι τέσσερις: *τι, ὅ,τι, τοῦτο, ταῦτα*.
π.χ. *Τοῦτο ἄχθησε*.

✓ Αιτιατική του σκοπού.

Εκφέρεται με το ουδέτερο δεικτικής, αναφορικής ή ερωτηματικής αντωνυμίας και συντάσσεται κυρίως με ρήματα κίνησης.
π.χ. *Ἡρωτῶντο ὅ,τι ἤκοιεν*.

✓ Αιτιατική της ποινής.

Συντάσσεται με ρήματα που έχουν τη σημασία του «καταδικάζω».
π.χ. *Ἀθηναῖοι Σωκράτους θάνατον κατέγνωσαν*.

Λίγη εξάσκηση...

1. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις σε γενική πτώση με έντονη γραφή.

Καὶ ὁ μὲν Πολύτροπος μαχόμενος αὐτοῦ ἀποθνήσκει.

Ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἐσπέρας.

Ἐτειχίσθη Ἀταλάντη τοῦ μὴ ληστὰς κακουργεῖν τὴν Εὐβοίαν.

Νῦν δὲ ζηλῶ σε καὶ μακαρίζω τῆς εὐδαιμονίας.

Θεασάμενος ἄγαλμα Διὸς ἠρώτα, πόσου τις αὐτὸ πρίασθαι δύναται. (πόσο μπορεί κανείς να το αγοράσει)

2. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις σε δοτική πτώση με έντονη γραφή.

Ἦμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε. (καὶ σε χρήματα καὶ σε τιμές)

Οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται.

Στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοῖς οἱ Κερκυραῖοι τεσσαράκοντα ναυσί.

Οἰκίαν ὠκοδόμηκεν Ἐλευσίνοι.

Ἄπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος φύσει καὶ νόμοις διοικεῖται.

3. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις σε αιτιατική πτώση με έντονη γραφή.

Ἀπέχει ἡ Γάζα τῆς θαλάσσης εἴκοσι μάλιστα σταδίους.

Οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο. (Δεν εκστράτευαν για χάρη των Αθηναίων.)

Θάνατον μὲν γὰρ ἡ φύσις πάντων κατεψηφίσαστο τῶν θνητῶν.

Καὶ τὸ πάλαι τύραννος ὁ Ἔρωσ λέγεται.

Τί τῆνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; (Για ποιον σκοπό έχεις έρθει τέτοια ώρα, Κρίτων;)